

JONG AAN DE AMSTEL

NIEUWSBLAD OVER DE JEUGDZORG IN DE STADSREGIO AMSTERDAM

KORT

Spirit en de Bascule onderzoeken samenwerking

Spirit en de Bascule laten de wenselijkheid en haalbaarheid van een krachtenbundeling of fusie onderzoeken. Met de beoogde samenwerking denken ze een nog aantrekkelijker en effectiever aanbod te organiseren. Intensievere samenwerking helpt volgens beide organisaties bij het tegengaan van de versnippering van het aanbod in de jeugdzorg en bij de totstandkoming van een integraal jeugdzorgaanbod. "Betere afstemming zal leiden tot betere hulp aan de cliënten." Veel cliënten van Spirit en de Bascule hebben zowel jeugdzorg als psychiatrische zorg nodig. Beide organisaties werken daarom al veel samen. Een intensievere samenwerking biedt de mogelijkheid om in een zo vroeg mogelijk stadium in de gehele Amsterdamse regio psychiatrische zorg in te schakelen voor cliënten. En om deze zorg, wanneer die niet (meer) nodig is, zo snel mogelijk weer af te kunnen bouwen. De transitie van de jeugdzorg naar de gemeenten vraagt om kleinschalig en wijkgericht werken. Spirit is al breed in de regio aanwezig. Om betere zorg te bieden, wil zij die aanwezigheid op een aantal plaatsen versterken met psychiatrische kennis. De Bascule wil de eerste lijn versterken en ervoor zorgen dat psychiatrische zorg snel beschikbaar is, zodat psychiatrische problemen niet onnodig groot worden. De organisaties onderzoeken momenteel de wenselijkheid en haalbaarheid van samenwerking. Ze willen dit onderzoek medio september afronden.

Meer informatie:

www.spirit.nl of www.debascule.com

Ambulante Dienst Altra presenteert nieuwe werkwijze

De Ambulante Dienst van Altra begeleidt op dit moment ongeveer 1.500 leerlingen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. De begeleiding is vaak gericht op jongeren zelf, maar steeds vaker ook op mentoren, docenten en docententeams. Hoe kan de school beter omgaan met zorgleerlingen in de klas? Welke extra voorzieningen kunnen op school worden opgezet? Altra ontwikkelde de afgelopen twee jaar een extra en meer systeemgericht aanbod voor scholen, dat hiervoor concrete handvatten biedt.

Meer informatie: www.altra.nl

Spirit komt met 'Romeo en Julia'

'Romeo en Julia' is laagdrempelige preventieve ambulante begeleiding voor jongeren tussen de 12 en 23 jaar. Doel is het voorkomen van seksueel risicogedrag en daarmee het voorkomen van slachtoffer- en daderschap van loverboy-problematiek, mensenhandel of uitbuiting. Dit gebeurt onder andere door het stimuleren van een positieve seksuele ontwikkeling. Het seksespecifieke expertisecentrum begeleidt de jongeren en biedt daarnaast voorlichtingslessen op scholen aan en voorlichtingsbijeenkomsten aan professionals.

Aanmelden voor 'Romeo en Julia' kan zonder indicatie.

Meer informatie: 06-293 380 64 of expertisecentrumssh@spirit.nl

INHOUD

Topzorg voor veelplegers

2

Jongeren willen duidelijke communicatie

3

'Liefde is ...' maakt seksualiteit bespreekbaar

4

THEMA: PASSEND ONDERWIJS

"Een goede samenwerking tussen onderwijs en (jeugd)zorg draagt er aan bij om kinderen en jongeren te ondersteunen bij het opgroeien, hun ouders te ondersteunen bij het opvoeden en elk kind zo passend mogelijk onderwijs te bieden", stelt de rijksoverheid in haar uitgangspunten voor 'Passend Onderwijs'. Kinderen met gedragsproblemen of een beperking moeten het liefst naar een gewone school gaan. Zo nodig met extra begeleiding. Pas als dat niet mogelijk is, kunnen deze kinderen naar het speciaal onderwijs. Het principe dat de overheid met het Passend Onderwijs voorstaat is helder, maar hoe ziet het er in praktijk uit?

Lees verder op blz. 5

DOOR: MARTIN GERRITSEN

Professionele Werkomgeving

Bureau Jeugdzorg komt naar gezinnen toe

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (BJAA) sluit deze zomer haar eerste locatie, namelijk die in Amsterdam-Zuidoost. Het is de eerste stap op weg naar een geheel nieuwe werkwijze, waarbij gezinsmanagers naar het gezin toe gaan, in plaats van dat de gezinnen naar het kantoor komen. Eind 2014 hoopt Bureau Jeugdzorg haar laatste regiokantoor te sluiten.

"Gezinsmanagers horen thuis in de wijk", zegt Hans Toppee van New Directions, een organisatie die meedenkt over de nieuwe werkwijze van Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam. "Dat betekent dat ze dicht bij de cliënten en netwerkpartners moeten werken en zeer goed bereikbaar moeten zijn. Dat is tegendraads aan hoe organisaties vandaag de dag vaak zijn. We verschuilen ons in kastelen van kantoren, we hebben bazen met grote kamers en we hebben werkplekken waar veel mensen zitten."

Professionele Werkomgeving

Bureau Jeugdzorg startte daarom met de zogenaamde Professionele Werkomgeving. De leidende gedachte daarbij is dat de dienstverlening die Bureau Jeugdzorg aan gezinnen biedt het effectiefst is als die plaatsvindt daar waar de impact het grootst is voor het kind: in hun eigen leefomgeving. "We werken veel met jongeren, tieners en met hen spreek je dan gewoon thuis af, op school of zelfs bij de McDonalds", legt gezinsmanager Ronald Bant uit. "Dat is voor hen beter dan afspreken in zo'n groot angstaanjagend kantoorgebouw."

Generiek

De Professionele Werkomgeving vloeit voort uit het Generiek Gezinsgericht Werken, waarbij Bureau Jeugdzorg het gezin centraal stelt en niet de organisatie. Een logische vervolgstap is dan dat gezinsmanagers dichterbij de gezinnen gaan werken. Zij gaan veelal op huisbezoek en tussendoor kunnen ze een werkplek in de buurt zoeken. Bureau Jeugdzorg onderzoekt hiertoe mogelijkheden om te werken in bijvoorbeeld de kantoren van ketenpartners.

Dat vergt wel een en ander van de digitale infrastructuur: "Omdat de medewerkers veel op huisbezoek, op de rechtbank of in overleg zijn, moeten zij overal toegang hebben tot

het systeem, de documenten en dossiers. Deze digitale omgeving moeten we realiseren met desktops, laptops, telefoons en draadloze datanetwerken. Alle medewerkers kunnen straks overal werken. Ze hoeven alleen naar kantoor te komen als ze er echt moeten zijn, zoals voor intercollegiaal overleg of een bespreking met de ketenpartners."

Clubhuis

Uiteindelijk blijft de Overschiestraat als enige locatie over, maar deze zal een totaal ander karakter krijgen. Medewerkers komen daar dan nog eens per week bijeen voor overleg en een casuïstiekbijeenkomst met het basisteam. Daarnaast komen er flexplekken waar mensen kunnen werken die op het kantoor moeten zijn.

Cliënten worden er niet meer ontvangen, want de gezinsmanagers bezoeken hen thuis. Toppee spreekt zelfs van een soort clubhuis: "Op de Overschiestraat blijven de directie en de staf gehuisvest, maar tegelijkertijd is er plek voor alle andere medewerkers. Het moet een soort clubhuis worden, een omgeving waar je bij wilt horen. De medewerkers van Bureau Jeugdzorg moeten er trots op zijn dat ze werken voor de organisatie."

Meer informatie: www.bjaa.nl

Het nieuwste nummer van het *Trots*, het blad van Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam, staat geheel in het teken van de Professionele Werkomgeving.

Gezinsmanager Ronald Bant: "We werken veel met jongeren, tieners en met hen spreek je dan gewoon thuis af, op school of zelfs bij de McDonalds."

'Jong aan de Amstel' is een gezamenlijke uitgave van veertien instellingen voor de jeugdzorg, de kinder- en jeugdpsychiatrie, speciaal onderwijs en hulp voor licht verstandelijk beperkten in de stadsregio Amsterdam: Altra, Arkin, De Bascule, Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam, GGZ inGeest, HVO Querido, Leger des Heils, Lijn5, MEE Amstel en Zaan, MOC 't Kabouterhuis, REC BovenAmstel, Spirit, De Waag en de William Schrikker Groep. 'Jong aan de Amstel' verschijnt vier keer per jaar. De digitale nieuwsbrief 'Jong Digitaal' verschijnt elf keer per jaar. De artikelen in dit blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs het standpunt van de organisaties. Evenmin kunnen aan de inhoud van dit blad rechten worden ontleend.

Overname van artikelen

Overname van artikelen uit 'Jong aan de Amstel' is alleen toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Hoofdredactie

Martin Gerritsen/TekstBeeld.Eu

Kernredactie

Sarah Zagt (Spirit), Maureen Veurman (Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam), Bertie van der Linden (Altra), Clara Vollaard (De Bascule)

Redactie

Annemarie Burgers (GGZ InGeest/Arkin), Iris Clarkson (MEE Amstel en Zaan), Elvira Draijer (William Schrikker Groep), Tom Pijpers (REC BovenAmstel), Paul Proost (Leger des Heils), Sylvia Roskam (HVO Querido), Daphne Wolthuis (Lijn 5), Petra Bakker (MOC 't Kabouterhuis), Hiske Dibbets (De Waag)

Vaste medewerkers

Tamara Franke, Anja Geldermans, Maartje Hagar Treep, Brigitte den Hartog, Suzan Hillhorst, Evelien Hoekstra, Adelheid van Rossum, Elizabeth Stilma, Florence Tonk, Sake Rijpkema en Wim Stevenhagen.

Redactie-adres

Jong aan de Amstel
Postbus 38, 1540 AA Koog aan de Zaan.
e-mail: info@jongaandeamstel.nl
website: www.jongaandeamstel.nl

Ontwerp en DTP

Marjolein Lensink

Productie

Heijns & Schipper Drukkerij bv, Zaandijk

Contactgegevens

Altra

Stationsplein 63, 1012 AB Amsterdam
020 - 555 83 33 • info@altra.nl • www.altra.nl

De Bascule

Academisch centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie
IJbaanpad 6, 1076 CV Amsterdam • 020 - 890 19 00
info@debascale.com • www.debascale.com

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam

Overschiestraat 57, 1062 HN Amsterdam
020 - 3059 359 • info@bjaa.nl • www.bjaa.nl

GGZ inGeest - Jeugd en Jongerenpsychiatrie

Overschiestraat 57, 1062 HN Amsterdam
020 - 788 56 00 • www.ggzingeest.nl

HVO Querido

Wibautstraat 133 d, 1097 DN Amsterdam
020 - 561 90 90 • info@hvoquerido.nl • www.hvoquerido.nl

Jellinek Jeugd

2e Constantijn Huygensstraat 39, 1054 CP Amsterdam
020 - 590 59 99 • www.jellinek.nl

Leger des Heils - Goodwillcentra Amsterdam

Rode Kruisstraat 24, 1025 KN Amsterdam
020 - 630 11 11 • gwca@legerdesheils.nl
www.legerdesheils-goodwillcentra.nl

Lijn5

Postbus 43, 1970 AA IJmuiden
088 - 513 13 13 • info@ln5.nl • www.ln5.nl

MEE Amstel en Zaan

Derkinderenstraat 10-18, 1062 DB Amsterdam
020 - 512 72 72 • informatie@meeaz.nl • www.meeaz.nl

MOC 't Kabouterhuis

Amstedijk 136, 1079 LK Amsterdam • 020 - 644 53 51
info@kabouterhuis.nl • www.kabouterhuis.nl

PuntP Jeugd

Domselaerstraat 128, 1093 MB Amsterdam
020 - 590 85 60 • www.puntp.nl

REC BovenAmstel

Stationsplein 63, 1012 AB Amsterdam • 020 - 555 83 33
info@recbovenamstel.nl • www.recbovenamstel.nl

Spirit

Fred.Roeskestraat 73, 1076 EC Amsterdam
020 - 5400 500 • info@spirit.nl • www.spirit.nl

De Waag - Amsterdam

Zeeburgerpad 12-b, 1018 AJ Amsterdam
020 - 462 63 33 • info@dewaag-amsterdam.nl

William Schrikker Groep

Postbus 12685, 1100 AR Amsterdam
020 - 740 00 00 • info@wsg.nu • www.wsg.nu

DOOR: TAMARA FRANKE

'Gameless' verlost van 'Call of Duty III'

'Grand Theft Auto IV', 'Fifa 2012', 'Call of Duty III'. De wereld van goals, shoots en catches is verleidelijk. Sommige jongeren kunnen zich amper losmaken van hun smartphone, tablet of console. Jellinek ontwikkelde daarom de onderwijsmodule 'Gameless' voor het voortgezet onderwijs en de jeugdhulpverlening. "Het is belangrijk signalen te herkennen."

"Gamen is een onderwerp dat steeds vaker ter sprake komt. Mensen maken zich zorgen over gamegedrag of de tijd dat jongeren achter hun computer zitten, maar of het te veel is of schadelijk, hangt van meer factoren af", vertelt Anita Oliemans, preventiewerker bij Jellinek. "Omdat zowel ouders als scholen en jeugdhulpverleningsinstellingen steeds vaker vragen hebben over gamen en internetgebruik, hebben we de module 'Gameless' ontwikkeld. Dit in navolging van eerdere voorlichtingsmodules over wiet- en alcoholgebruik. Wij merken dat begeleiders en ouders weinig kennis hebben over gamen, maar wel snel een mening hebben over de hoeveelheid tijd die jongeren besteden aan gamen en internetten. Bovendien zijn zij het die de eerste signalen van riskant gamegedrag zien, bijvoorbeeld concentratieverlies, vermoeidheid en alleen nog maar gefocust zijn op gamen. Daarom is het belangrijk dat zij dergelijke signalen kunnen herkennen. Hoe we de jongeren het beste kunnen informeren en met hen hierover in gesprek kunnen gaan, daarvoor biedt Gameless mogelijkheden die docenten kunnen toepassen in hun les."

Inzicht

Het programma duurt in totaal negentig minuten en kan in twee delen worden gegeven, afhankelijk van de beschikbare tijd en bijvoorbeeld de leeftijd en het concentratievermogen van de jongeren. "Doel is in eerste instantie dat jongeren inzicht krijgen in hun eigen gedrag. En ook dat zij hier over kunnen praten op een manier die hen aanspreekt. Het programma bestaat uit: kennisoverdracht, meningsvorming, inzicht in eigen gebruik of gedrag, discussie en tips

voor veilig gamen. De jongeren moeten zelf benoemen wat de risico's kunnen zijn van overmatig gamen. Voor de meningsvorming maken we gebruik van een aantal stellingen, bijvoorbeeld: *Gamen wordt gebruikt als afleiding tijdens de pijnlijke behandeling van brandwonden. Waar/niet waar?* Inzicht vergroten gebeurt met een signaleringstest en een lijst met persoonlijke voor- en nadelen."

Herkenning

In een begeleidend boekje geven we informatie over de op dit moment populaire games. We geven voorbeelden van de verschillende games, zoals schietspellen, maar ook multiplayer online games, zodat de docent niet zo veel naslagwerk hoeft te verrichten. Verder zit er een uitgebreide handleiding bij hoe het lesmateriaal te gebruiken

en eventueel in te vullen. "We merken dat jongeren het programma leuk vinden. Maar ook dat het programma alleen aanslaat als het om jongeren gaat die gamen en internetten. Er moet wel herkenning zijn. Verder valt op dat het gamegedrag in de praktijk vaak minder ernstig is dan begeleiders of ouders verwachten. Maar het is zeker goed om hier aandacht aan te besteden. Bewustwording over de risico's van gamen, zowel bij de jongeren als bij ouders en begeleiders en hoe risicogedrag te herkennen is altijd goed."

Meer informatie:

[Jeugdnet 020-590 13 50](tel:020-5901350),

jeugdnet@jellinek.nl of

www.jellinek.nl

ILLUSTRATIE: WIM STEVENHAGEN

DOOR: EVELIEN HOEKSTRA

Topzorg voor veelplegers

"We gaan naar de mensen thuis, naar school en naar het clubhuis om een oplossing te zoeken." Topzorg is een nieuw programma van De Waag voor jongvolwassen veelplegers tussen de 16 en 24 jaar. Bijzonder is de 'outreaching' behandeling.

Kees van de Klundert is psychotherapeut en heeft mede Topzorg ontwikkeld.

"Dit nieuwe programma is geschikt voor de veelplegers uit de top 600 van Amsterdam. We leveren maatwerk aan cliënten en diegene die erbij betrokken zijn, zoals andere hulpverleners, familie, ouders, werkgevers en de vriendengroep. Tegelijkertijd hopen we ook het programma op andere plekken in Nederland toe te passen."

Leeftijd

Een belangrijk verschil met al bestaande behandelprogramma's van De Waag is de leeftijdsgrens en de behandeltermijn. Voor jeugdige veelplegers tot 18 jaar bestaat al de Multi Systeem Therapie (MST), een behandeling die is gericht op het versterken van de ouders in hun rol als opvoeder.

"Topzorg gebruikt enkele uitgangspunten die vergelijkbaar zijn met MST, maar we zijn niet gebonden aan de leeftijdsgrens van 18 jaar of aan de behandeltermijn van vijf maanden." Bovendien is de intensiteit van de behandeling hoog. Van de Klundert: "Normaal heb je een keer per week een gesprek en een intensieve behandeling, maar met Topzorg willen we

daar een paar scheppen bovenop doen. We willen twee of drie keer per week samen met de cliënt op stap en gesprekken voeren. Deze jongeren komen vaak niet aan op kantoor als we ze hier uitnodigen. Er is veel vermoeidheid over hulpverlening, juist in deze doelgroep. We willen graag de jongeren mobiliseren door naar hen toe te gaan. Samen zoeken we naar een passende opleiding of werk. We zijn voortdurend oplossingsgericht."

Recidive

Het doel van Topzorg is duidelijk: het verminderen van het recidive-risico. Volgens Van de Klundert is het een beetje een open deur, maar het is wel nadrukkelijk de bedoeling. "We helpen niet alleen de cliënt zijn leven beter in banen te leiden, zodat hij minder in de problemen komt met politie en justitie, maar we willen ook de samenleving veiliger maken." Een goede analyse moet als basis dienen voor een succesvolle behandeling. Dit begint met goede diagnostiek: intelligentieonderzoek, screening op ADHD, problematische middelengebruik, posttraumatische stress- en autismestoornissen maken deel uit van Topzorg.

Daarnaast maakt De Waag een risicotaxatie van de factoren die een rol spelen in het delictgedrag tot nu toe. "We willen ook nadrukkelijk kijken hoe het nu komt dat problemen niet zijn overgegaan ondanks alle hulp die er al geweest is. De jongens die in de top 600 terechtkomen hebben over het algemeen al een hele lange optocht van hulpverleners achter de rug." De Waag heeft hoge verwachtingen van Topzorg. "Als het ons lukt om het recidive-risico terug te brengen van tachtig naar veertig procent, dan heb je ontzettend veel gewonnen, maar dan staat er nog altijd dat veertig procent recidiveert. Dat geeft aan dat er een grote uitdaging ligt."

Meer informatie:

kvandeklundert@dewaagnederland.nl

De Waag heeft een nieuwe website

De Waag heeft een volledig vernieuwde website. De site staat vol informatie over de behandelingen en onderwerpen als de geschiedenis van De Waag en werken bij De Waag. Daarnaast is het nu ook mogelijk voor verwijzers om online cliënten aan te melden via een digitaal aanmeldformulier.

Meer informatie: www.dewaagnederland.nl

In gesprek met wethouders

Jongeren willen duidelijke communicatie over hun zaak

“Een vaste begeleider is nu gelukkig voor iedereen doorgevoerd”, zegt de negentienjarige Soraya. Zij was een van de cliënten die dit voorjaar sprak met de wethouders jeugd in de stadsregio Amsterdam over de jeugdzorg. Een van de anderen was de twintigjarige Daniël. “De jeugdzorg was een waardevolle levensles.”

Aanleiding voor het gesprek is dat straks de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de jeugdzorg en niet langer de stadsregio. Transitie heet dat in het bestuursjargon. De hoop is dat de instellingen dan beter met elkaar samenwerken omdat ze niet langer meer onder de verantwoording vallen van verschillende bestuursorganen. De gemeente is na de transitie verantwoordelijk voor het totale jeugdbeleid.

Als het aan Soraya en Daniël ligt mag de gemeente er dan direct voor zorgen dat jeugdzorg niet abrupt stopt op je achttiende jaar. Ze wonen nu nog steeds in een project voor Begeleid Wonen, maar vallen niet meer onder de jeugdzorg. Die geldt wettelijk gezien alleen voor jongeren tot achttien jaar. Het gat waar cliënten van de jeugdzorg na hun achttiende in terecht kunnen komen, kaartten Daniël en Soraya dan ook aan bij de wethouders. Soraya: “Toen ik achttien werd, kreeg ik een brief van de jeugdzorg waarin stond dat ze me niet meer konden helpen. In al die jaren heb ik mijn gezinsvoogd maar drie keer gezien. Hoe weten ze dan of ik na mijn achttiende geen hulp meer nodig heb?”

Daniël: “Vlak voor mijn achttiende kon ik eindelijk naar een passender woonvorm voor jongeren met een stoornis in het autistisch spectrum. Daar betaalde ik na mijn achttiende een eigen bijdrage. Toen moest ik daar ook weer weg. Waar ga je dan heen op je negentiende? Het was nog te vroeg om op mezelf te gaan wonen. Ik had een awbz-indicatie nodig om begeleid te blijven wonen. Er is geen vangnet na je achttiende. Soms voel ik me wel schuldig; moet ik overdrijven om de juiste indicatie voor begeleiding te krijgen? Dan kom je ook al snel weer in een woonvorm met mensen met ernstigere problematiek.”

Input

Soraya en Daniël spraken met de wethouders omdat ze dankzij hun eigen ervaringen erg gemotiveerd zijn om andere jongeren binnen de jeugdzorg te helpen. Zo interviewde Soraya een aantal cliënten van Spirit en maakte hiervan een presentatie voor de Raad van Bestuur. Daniël zit nog altijd in de cliëntenraad van de William Schrikker Groep. “Ik wil graag mijn input geven op het beleid, zodat de volgende generatie

cliënten hier wat aan heeft.” Ook Soraya blijft actief en vond de gesprekken met de wethouders waardevol: “Ik vond het heel leuk om met hen te praten. Een vrouw had wel veel kaspone, die begreep niets van mijn situatie. Dat vond ik vervelend. Maar andere wethouders hebben echt heel goed geluisterd en zeiden ‘We nemen dit mee naar huis.’”

Kakofonie

Daniël en Soraya hebben dan ook heel wat te vertellen. Zij zaten in de jeugdzorg in een tijd dat verschillende ministeries, provincies en gemeenten verantwoordelijk waren voor de jeugd. Justitiële jeugdzorg viel onder het ministerie van Justitie, vrijwillige jeugdzorg onder VWS. De provincie – in dit geval de Stadsregio Amsterdam – was belast met de uitvoering. Opvallend was dat de bestuurslaag die het meest met de jeugd te maken heeft – de gemeente – niets te zeggen had over de jeugdzorg. Dit was vooral de Amsterdamse wethouder Lodewijk Asscher een doorn in het oog. Hij zag wachtlijsten, instellingen die klem zaten tussen verschillende geldstromen en de onmacht om daar iets aan te veranderen. Tootdat het kabinet besloot de jeugdzorg over te hevelen naar de gemeente.

Het werd ook tijd voor verandering, menen Daniël en Soraya. “Ik werd op mijn veertiende uit huis geplaatst en kwam toen terecht in een crisisopvang van Spirit voor slachtoffers van loverboys,” vertelt Soraya. “Zelf had ik dat helemaal niet meegemaakt. ‘Dit is een tijdelijke oplossing’ werd er gezegd. Ik zou maar drie weken blijven, maar dat werd eerst drie maanden en uiteindelijk zat ik er bijna een jaar! Die opvang had veel strenge regels. Je moest bijvoorbeeld je telefoon inleveren bij binnenkomst en je mocht geen televisie kijken. Allemaal regels speciaal voor slachtoffers van loverboys, maar niet voor mij. Het voelde aan als een soort gevangenis. Ik kwam uit een moeilijke situatie thuis in een nog moeilijker situatie terecht.”

Netwerk

Daniël heeft vanaf zijn zevende te maken met jeugdzorg. Hij werd in 2002 door de rechter uit huis geplaatst en kwam terecht in een

instelling die volgens hem niet bij hem paste. “Ze kwamen er te laat achter dat ik dyslexie had. Ondertussen woonde ik met jongeren met een licht verstandelijke beperking. Ik zat in een soort sociaal isolement omdat ik er niet goed tussen paste. Na vier jaar was het wel duidelijk dat ik niet op de juiste plek woonde. Maar er waren wachtlijsten. Uiteindelijk zat ik acht jaar op die plek. Daarom is een netwerk zo belangrijk. Dat heb ik ook tegenover de wethouders benadrukt. Cliënten hebben behoefte aan duidelijke communicatie over hun zaak, overleg met ouders, school, specialisten. Ik denk dat dit niet meer zo vaak gebeurt als het netwerk goed functioneert.”

Vertrouwen

Zowel Soraya als Daniël verloren ooit het vertrouwen in hun begeleiding. Daniël vond dat zijn gezinsvoogd niet genoeg deed, Soraya had telkens wisselende begeleiders. Ook werd haar vertrouwen beschaamd. “Ik heb iets verteld dat vertrouwelijk moest blijven en de begeleiding beloofde niets te zullen doorgeven. Toch hebben ze het aan mijn ouders verteld. Sindsdien willen mijn ouders geen contact meer met mij. Daardoor ben ik alles kwijt geraakt.” Dat had ook met cultuur te maken legt Soraya uit. Ze is van Marokkaanse komaf. Het is belangrijk om vanaf het begin vertrouwen op te bouwen met cliënten, benadrukt ze. Die zijn dan zelf ook meer gemotiveerd om er het beste van te maken.

Vaste begeleider

Inmiddels is er al veel verbeterd volgens Soraya en Daniël. Soraya is bijvoorbeeld erg blij dat zij sinds een paar jaar een vaste begeleider heeft bij Spirit, iemand die ze vertrouwt en met wie ze het goed kan vinden. “Een vaste begeleider is nu gelukkig voor iedereen doorgevoerd”, zegt ze. Daniël vraagt zich af hoe het met de verbeteringen zal gaan als de jeugdzorg de transitie maakt naar de gemeente. “Niet iedere gemeente heeft bijvoorbeeld alle scholen van speciaal onderwijs binnen zijn grenzen. Hoe gaat straks dan het overleg over een kind dat wel naar zo’n school moet?”

Informatiemiddag Spirit Training en Therapie

Wilt u weten wat sportzorg inhoudt? Of wat ouders vinden van het aanbod van Triple P? Hoe het komt dat het expertisecentrum sekspecifieke hulpverlening zo’n stedelijke bekendheid aan het opbouwen is? En waarom het trainingsaanbod in elkaar zit zoals het zit? Dit en nog veel meer andere zaken komen aan bod op de informatiemiddag op donderdag 28 juni van 13.00 tot 16.00 uur op Keizersgracht 566. Gedurende de middag worden in verschillende ruimtes onder andere presentaties, interviews en workshops gegeven. In de centrale ontvangstruimte treft u onder andere (beeld)materiaal aan. Ook is daar een loket voor vragen/opmerkingen/informatieuitwisseling etc. De informatiebijeenkomst is voor medewerkers van Spirit en externe belangstellenden. [Aanmelden of meer informatie: Karin Pals, k.pals@spirit.nl](#)

Werk vergroot eigenwaarde

Werk draagt bij aan kwaliteit van leven. Het biedt inkomen, structuur, sociale contacten en eigenwaarde. Met de (mogelijke) komst van de wet ‘werken naar vermogen’ krijgt de DWI een grotere rol in arbeidstoeleiding van jongeren met een beperking. Om te zorgen dat deze cliënten voldoende (h)erkend worden en goede ondersteuning krijgen, werkt MEE samen met diverse Jongerenloketten. Zo is in Amsterdam-Noord samen de Toekomstclub opgezet: een groepsgerichte coaching naar werk, voor onze gezamenlijke cliëntgroep. Jongeren maken hun eigen plan, en helpen elkaar om hun doel te bereiken. [Meer informatie: www.meeaz.nl/](#)

Altra jeugd & opvoedhulp en Altra College gaan samenwonen

Begin mei is de afdeling Altra jeugd & opvoedhulp voor jongeren vanaf 12 jaar verhuisd naar Altra College Zuidoost. Eerder al is de afdeling 12+ in Amsterdam-West naar Altra College West verhuisd. Altra zoekt de verbinding tussen onderwijs en jeugd & opvoedhulp. En gelooft dat deze verbinding pas echt goed tot stand komt als de school de thuisbasis wordt van waaruit de zorg wordt georganiseerd. Dat betekent samenwonen! Ook teams van Altra jeugd & opvoedhulp voor kinderen van 0 tot 12 jaar trekken de komende tijd gefaseerd bij basisscholen in de buurt in.

Spirit zoekt contactgezinnen

Spirit is op zoek naar contactgezinnen. Een contactgezin vangt een kind of jongere uit de buurt een paar uur per week thuis op. Dat doet het gezin voor ten minste 1 jaar. Dit kan bijvoorbeeld de woensdagmiddag zijn, maar ook een avond of een weekend is mogelijk. Ook kan het contactgezin af en toe iets leuks doen met het kind of jongere. Een kind of jongere blijft niet slapen bij het contactgezin. [Meer informatie: Pim Zoetelief, p.zoetelief@spirit.nl](#)

Ont-moeten en Ontmoeten

Spirit publiceerde onlangs haar jaarverslag over 2011. Het motto van Spirit in 2011 was ‘Ont-moeten en Ontmoeten’. Dit thema staat dan ook centraal in het jaarverslag dat te vinden is op de website: [www.spirit.nl/jaarverslag2011](#). Hier staan korte artikelen die een impressie geven van wat Spirit in 2011 heeft gedaan. Daarnaast zijn verwijzingen te vinden naar krantenartikelen, filmpjes, foto’s en interessante radiofragmenten.

Inspectie Jeugdzorg vernieuwt website

De Inspectie Jeugdzorg vernieuwde 8 maart haar website met als doel dat bezoekers sneller hun weg vinden. Het gaat om wijzigingen voor het zoeken en vinden van instellingen en gegevens over toezicht. Behalve het algemene zoekvenster vindt de bezoeker nu ook een venster dat helpt met het zoeken naar een specifieke instelling, en vervolgens de (inspectie-) instellingsrapporten. [Meer informatie: www.inspectiejeugdzorg.nl](#)

FOTO: ROB VAN DER HOUT

Soraya: “Hoe weten ze nu of ik na mijn achttiende geen hulp meer nodig heb?”

Fietsforce

Fietsforce is een mobiele fietsreparatieservice – een soort Amsterdamse ANWB voor fietsers – zonder winst oogmerk. Het biedt Amsterdamse jongeren met een meervoudige problematiek werkervaring, gekoppeld aan een leertraject en intensieve begeleiding. Hierdoor vergroten zij hun kansen op de arbeidsmarkt. Dit project is opgezet door studenten die geheel op vrijwillige basis werken. Fietsforce werkt nu aan een nieuwe structuur waarin een link wordt gelegd tussen de jongeren en het bedrijfsleven, zij krijgen een opleiding van het ROC, en doen werkervaring op bij Gazelle. Bovendien biedt dit project bedrijven en instellingen de mogelijkheid deel te nemen in een bedrijfsarrangement waarin werknemers voor een vast bedrag per jaar hun fiets kunnen laten repareren. *Meer informatie: www.fietsforce.nl*

Leuk: een maatschappelijke stage!

Binnenkort verplicht, nu nog een experiment: maatschappelijke stages voor scholieren van het middelbaar onderwijs. MEE begeleidde acht scholieren van het Comenius Lyceum bij een korte stage. Cliënten oefenden met scholieren met het openbaar vervoer, verkenden het internet of gingen samen naar de markt. Mensen met een beperking zullen meer en meer aangewezen zijn op vrijwillige inzet, netwerkvergroting en -versterking. MEE wil dan ook kijken hoe er verder vorm gegeven kan worden aan de maatschappelijke stages.

Meer informatie: www.meeaz.nl

THEMANUMMERS

'Jong aan de Amstel' behandelt elk nummer een thema. Hierin belicht ze het onderwerp vanuit verschillende hoeken en geeft daarbij een overzicht van het hulpaanbod van de jeugdzorg op dit terrein. Tot nu toe kwamen de volgende thema's aan bod:

2003/4 Basisonderwijs	december 2003
2004/1 Jeugdpsychiatrie*	maart 2004
2004/2 Voortgezet onderwijs	juni 2004
2004/3 Crisishulp*	november 2004
2005/1 Huiselijk geweld	maart 2005
2005/2 Jeugdgezondheidszorg	juni 2005
2005/3 Lokaal jeugdbeleid	oktober 2005
2005/4 Speciaal onderwijs (primair)*	december 2005
2006/1 Armoede	maart 2006
2006/2 Meidenhulpverlening	juni 2006
2006/3 Licht verstandelijk gehandicapten	oktober 2006
2006/4 Voortgezet speciaal onderwijs	december 2006
2007/1 Hulp aan huis	maart 2007
2007/2 Veiligheid	juni 2007
2007/3 Autisme*	oktober 2007
2007/4 Gezondheid en sport	december 2007
2008/1 De harde kern*	maart 2008
2008/2 Drang en dwang	juni 2008
2008/3 Volwassenenpsychiatrie	oktober 2008
2008/4 Preventie	december 2008
2009/1 Multiprobleemgezinnen	maart 2009
2009/2 Pleegzorg	juni 2009
2009/3 Jonge moeders	oktober 2009
2009/4 Vroegtijdige signalering*	december 2009
2010/1 Licht verstandelijk beperkten	maart 2010
2010/2 Passend basisonderwijs	juni 2010
2010/3 Jeugdzorg in een strafrechtelijk kader	oktober 2010
2010/4 Opvoedondersteuning	december 2010
2011/1 Alcohol en drugs	maart 2011
2011/2 Vrije tijd, sport en cultuur	juni 2011
2011/3 Multiprobleemgezinnen	oktober 2011
2011/ Seksueel misbruik	december 2011
2012/1 Samenwerken met ouders	maart 2012
2012/2 Passend onderwijs	juni 2012

Oude nummers van 'Jong aan de Amstel' zijn – zolang de voorraad strekt – op te vragen via het e-mailadres van de redactie: info@jongaandeamstel.nl. Alle nummers zijn als pdf te downloaden via www.jongaandeamstel.nl

* = niet meer voorradig, alleen nog digitaal

Met plezier naar het voortgezet onderwijs

Een angstbeeld. Dat is de brugklas voor sommige leerlingen in groep 8. Ze verlaten immers de beschermde omgeving van de basisschool en komen terecht op een school met onbekende docenten en nieuwe klasgenoten. Soms zien kinderen zo op tegen deze overstap dat angst de overhand krijgt. De zomercursus 'Plezier op School' kan uitkomst bieden. 'Ik neem een ander kind mee naar huis dan ik hier vanochtend achterliet.'

"Over het algemeen denken kinderen negatief over die eerste week op school", vertelt Ingrid Poort. "Ze zijn geneigd om bijvoorbeeld heel zachtjes te praten of angstig te reageren. Wij leren ze hoe ze stevig een klas binnen kunnen komen, een plek kunnen uitkiezen om te zitten, iets te weigeren, een praatje te maken. Het lijken misschien open deuren maar voor deze kinderen is dat niet zo vanzelfsprekend."

Poort is preventiewerker bij Prezens. Zij geeft nu voor het derde jaar de tweedaagse training 'Plezier op School' aan kinderen uit groep 8

van de basisschool. "De cursus is ontwikkeld in Venray en werd via trainingen door het hele land verspreid. In Amsterdam geeft bijvoorbeeld PuntP dezelfde cursus. Het is laagdrempelige hulp want iedereen die naar de brugklas gaat kan zich aanmelden. Je hoeft geen verwijzing te hebben. Ouders betalen 15 euro aan materiaalkosten, de rest wordt gefinancierd door de gemeente vanuit de WMO."

Laatste week

Ouders of leerkrachten kunnen kinderen aanmelden. Voor de vakantie volgt dan een kennismakingsgesprek. De cursus vindt plaats in de laatste week van de zomervakantie zodat de kinderen de opgedane vaardigheden meteen de week erop in de praktijk kunnen brengen. Ook is er een bijeenkomst voor ouders, daar krijgen zij tips om hun kind te steunen en stimuleren. Ingrid Poort: "Vaak hoor ik na de eerste cursusdag al: 'Ik neem een ander kind mee naar huis dan ik hier vanochtend achterliet.'"

Sociale hiërarchie

Tijdens de cursusbijeenkomsten bespreekt Poort situaties waar kinderen tegenop zien. "We oefenen met elkaar hoe je staat als je onzeker bent en hoe je houding is als je denkt

dat je de hele wereld aankan. Wat voor effect heeft dat op je eigen gevoel en op de reacties uit je omgeving? De kinderen leren ook veel door naar elkaar te kijken. Eerste indrukken en kennismakingen zijn belangrijk om te oefenen," vertelt Poort, "want in die eerste weken van de brugklas wordt de sociale hiërarchie bepaald. Ook leren de kinderen aanvoelen wanneer ze gespannen zijn, wat dat met ze doet en hoe ze kunnen ontspannen. Voor thuis krijgen ze een tippenboekje en een cd met ontspanningsoefeningen mee."

Enthousiasme

Poort praat met veel enthousiasme over de cursus. Ze geeft er twee per jaar, samen met een collega. "Dit moet je echt met z'n tweeën doen. Het zijn hele intensieve dagen. Als cursusleider grijp je alles wat kinderen zeggen of doen aan als oefenmateriaal. Het is ook erg dankbaar werk, we hebben echt lol samen. Voor de kinderen is het fijn om elkaar te ontmoeten en te horen dat ze er allemaal tegenop zien. Je bent niet de enige én je kan er iets aan doen."

Meer informatie: www.plezieropschool.nl of i.poort@prezens.nl

'Liefde is ...' maakt seksualiteit bespreekbaar

"Jongeren leren op een respectvolle manier met elkaar om te gaan en hierbij de grenzen van de ander te respecteren." Dat wil volgens Petra Hoeve het lespakket 'Liefde is ...'. Het expertisecentrum seksespecifieke hulpverlening van Spirit ontwikkelde dit lespakket voor middelbare scholen op verzoek van de gemeente Amsterdam. Doel? Jongens geen dader en meisjes geen slachtoffer laten worden.

Het lespakket 'Liefde is ...' biedt gescheiden lessen voor jongens en meisjes. Dat vertelt Petra Hoeve, projectmedewerker van het Expertisecentrum Seksespecifieke Hulpverlening van Spirit. Gescheiden omdat dit een veilige sfeer creëert waarbinnen ze openlijk kunnen praten over seks, liefde en relaties. De voorlichters van Spirit worden speciaal geselecteerd. Hoeve: "Voor de jongensgroepen is een rolmodel belangrijk. Daarom selecteren we stoere, jonge, mannelijke

voorlichters. Voor de meisjes kijken we vooral naar hoe veilig een voorlichtster overkomt en hoe makkelijk zij zelf over het onderwerp seks praat."

Ketenaanpak

Het lespakket is onderdeel van een ketenaanpak waarin Spirit ook professionals zoals docenten en hulpverleners leert hoe ze signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen herkennen. "Deze aanpak is vrij uniek in Nederland," vertelt

Hoeve, "vooral omdat we ook de jongens hierbij betrekken. We stellen veel vragen. Wat is volgens jou aanranding of verkrachting? Hoe noem jij de meisjes in je leven? Daar komen dan verschrikkelijke namen uit, zoals hoertje en sletje. Als we dit afzetten tegen de belangrijkste vrouwen in hun leven, zoals moeders, zussen en oma's, dan schrikken ze: 'Meester, dat kan echt niet!' Maar die meisjes die zij zo noemen worden op een dag ook moeder en oma, dat kan dan toch ook niet?"

Grenzen stellen

Zowel jongens als meisjes reageren enthousiast op de lessen. Hoeve: "Meisjes vinden het onderwerp heel interessant. Vooral het onderdeel waar ze leren hoe ze grenzen kunnen stellen. We lopen dan op een meisje af en zij moet 'Stop' zeggen. Veel meisjes vinden dat moeilijk. En 'Nee' zeggen vinden ze vaak ook moeilijk, bijvoorbeeld als een jongen hun telefoonnummer wil." Spirit behandelt ook grenzen stellen op internet. Hoeve: "We vragen hen hoe ze zichzelf daar neerzetten. Wat is stoer, wat is sexy, waar ligt de grens?" De populariteit van social media betekent een nieuw risico voor kwetsbare meiden. Als ze op internet (seksuele) grenzen overschrijden, kan dat uitmonden in chantage, pinpasfraude, seks tegen betaling en het koerieren van drugs.

Hulpverlenerssoog

De lessen duren vier weken. Amsterdamse leraren vinden het prettig dat de voorlichters van Spirit naar school komen om deze gevoelige thema's bespreekbaar te maken. "Docenten zeggen dat we een ander oog hebben, een hulpverlenerssoog. Wij signaleren sneller jongeren die hulp zouden kunnen gebruiken." Want dat is onderdeel van de ketenaanpak: sneller risicojongeren signaleren en hen op laagdrempelige wijze, zonder verwijzing leiden naar een hulpverleningstraject.

Petra Hoeve: "Voor de meisjes kijken we vooral naar hoe veilig een voorlichtster overkomt en hoe makkelijk zij zelf over het onderwerp seks praat."

Meer informatie: Expertisecentrum Seksespecifieke Hulpverlening: 06-293 380 64

Samenwerking jeugdzorg is cruciaal

FOTO: DREAMSTIME

Kinderen met gedragsproblemen of een beperking moeten het liefst naar een gewone school gaan. Zo nodig met extra begeleiding. Pas als dat echt niet mogelijk is, kunnen deze kinderen naar het speciaal onderwijs. Het principe dat de overheid met het Passend Onderwijs voorstaat is helder. De praktijk blijkt weerbarstiger. De overheid stelde de invoering van het Passend Onderwijs meerdere malen uit. Minister van Onderwijs Marja van Bijsterveldt schreef de Kamer 11 mei dat de invoering van het Passend Onderwijs was uitgesteld naar het schooljaar 2014/2015 om de scholen meer tijd te geven om zich voor te bereiden.

Het geeft het onderwijs in elk geval wat meer ademruimte om zich te organiseren in samenwerkingsverbanden, om schoolbestuurders en leerkrachten voor te bereiden op hun nieuwe taken en om samenwerking aan te gaan met de jeugdzorg. Dat laatste is cruciaal voor het Passend Onderwijs. "Een goede samenwerking tussen onderwijs en (jeugd)zorg draagt er aan bij om kinderen en jongeren te ondersteunen bij het opgroeien, hun ouders te ondersteunen bij het opvoeden en elk kind zo passend mogelijk onderwijs te bieden", stelt de rijksoverheid dan ook in haar uitgangspunten.

DOOR: BRIGITTE DEN HARTOG

Hoogleraar Dolf van Veen

'Er is geen blauwdruk voor Passend Onderwijs'

In een notendop kunnen we Passend Onderwijs omschrijven als één poort voor alle kinderen naar het onderwijs. Dat betekent een grote verandering voor alle scholen in het regulier én speciaal onderwijs. Scholen krijgen de verantwoordelijkheid over alle leerlingen, ook leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Dit klinkt eenvoudig maar veel scholen lopen tegen vraagstukken aan waardoor ze niet kunnen starten. Een gesprek met Dolf van Veen, bijzonder hoogleraar grootstedelijk onderwijs en jeugdbeleid en nauw betrokken bij de invoering van de nieuwe onderwijsplicht.

"Doel van Passend Onderwijs is meer kinderen met elkaar naar school te laten gaan en te laten opgroeien", legt Van Veen uit. De gedachte achter Passend Onderwijs is duidelijk maar bij de uitvoer is nog veel onduidelijk en komen veel onzekerheden kijken. Scholen weten niet wat er van hen wordt verwacht. Van Veen herkent en erkent de onduidelijkheden: "Antwoorden zijn er niet. Deze onduidelijkheid kan een valkuil voor scholen zijn. Toch zullen zij hier zelf een oplossing voor moeten vinden om tijdig deze onderwijsplicht te kunnen vervullen."

Onderwijsprofiel

De overheid verwacht van scholen dat zij een onderwijsprofiel gereed hebben. In dit profiel leggen zij vast aan welke kinderen zij onderwijs kunnen bieden en hoe zij ervoor zorgen dat de andere kinderen ook onderwijs krijgen. Het onderwijsprofiel kan, volgens Van Veen, een school helpen

meer duidelijkheid te krijgen over wat passend onderwijs voor hen betekent. "Een aantal scholen is op dit moment aan het bekijken of ze een soort specialist kunnen worden. Zij willen zich bijvoorbeeld meer toespitsen op gedragsvraagstukken. Daarvoor zoeken ze antwoorden op vragen als 'Hoe kunnen we leraren voorbereiden?' en 'Hoe kunnen we gedragsproblemen hanteerbaar maken?'. Als zij gereed zijn met dit onderzoek, zullen zij het onderwijsprofiel invullen."

Samenwerkingsverbanden

Voor alle scholen is het verplicht om een regionaal samenwerkingsverband op te richten. In deze samenwerkingsverbanden zijn onder andere scholen uit het regulier en speciaal onderwijs vertegenwoordigd. Van Veen: "Scholen binnen een samenwerkingsverband kunnen gebruikmaken van elkaars kennis en kunde en de samenwerking kan een hulpmiddel zijn bij het bepalen van het onderwijsprofiel." Met ingang van 1 november 2013 worden alle samenwerkingsverbanden een rechtspersoon. De komende tijd zal de samenwerking tussen reguliere en speciale scholen een stuk intensiever worden. Maar ook ondanks de intensieve samenwerking blijven veel zaken onduidelijk. "Er is geen blauwdruk waarmee scholen en samenwerkingsverbanden kunnen werken. Zij hebben zelf de mogelijkheid om passend onderwijs in te vullen. Kiest een school ervoor zich te specialiseren, dan kunnen ze zelf bepalen welke ondersteuning zij inzetten", legt Van Veen uit. "Over een aantal jaren kan dus blijken dat het ene samenwerkingsverband of die ene school heel anders zijn publiek bedient dan de andere."

Stip op de horizon

Van Veen adviseert schoolbesturen om van alle informatie en onduidelijkheden de hoofd- en bijzaken goed te scheiden. "Scholen moeten voorkomen

dat ze niet lukraak zorgtrajecten en zorgaanbod uitproberen. Zo krijg je allerlei buitenboordmotoren." Dit is volgens de hoogleraar een andere valkuil. "Mijn advies aan schoolbesturen is dat zij goed nadenken en onderzoeken over wat het beste bij hun school past. Willen ze aan zo veel mogelijk kinderen lesgeven of gaan ze zich specialiseren? Of wie weet hebben ze andere ideeën. Dit moeten ze goed definiëren." Van

Veen vergelijkt het met de stip op de horizon. "Als scholen deze stip op de horizon bepaald hebben, dan kunnen ze zoeken naar de mogelijkheden om er te komen."

Speciaal onderwijs blijft

Volgens Van Veen gaan in Nederland relatief veel kinderen naar speciale scholen. "In totaal zijn er ruim 250.000 leerlingen die een speciale onderwijsbehoefte hebben, variërend

van het rugzakje tot praktijkonderwijs. Ongeveer 70.000 leerlingen volgen speciaal onderwijs." Deze leerlingen kunnen in het speciaal onderwijs blijven. "Het speciaal onderwijs verdwijnt dus niet", benadrukt de hoogleraar. "De overige leerlingen zullen in de samenwerkingsverbanden worden opgenomen. Daar wordt besloten welk onderwijs het beste bij deze leerlingen past."

FOTO: DREAMSTIME

"Scholen moeten voorkomen dat ze niet lukraak zorgtrajecten en zorgaanbod uitproberen. Zo krijg je allerlei buitenboordmotoren."

DOOR: MAARTJE HAGAR TREEP

'Lesgeven wordt intensiever'

Hiske Swart: "Docenten zullen op drie verschillende niveaus les gaan geven binnen eenzelfde klas."

moeten het zogenaamde klassenmanagement onder de knie krijgen en een groepsplan maken om structuur te brengen in de klas. Hierin houden ze de ontwikkeling van de verschillende kinderen bij. Sommige kinderen hebben geen extra begeleiding nodig en kunnen goed meekomen. Anderen kunnen wat steun gebruiken. Vandaar dat het klassenmanagement zo belangrijk is. Docenten zullen op drie verschillende niveaus les gaan geven binnen eenzelfde klas."

Dat wil niet zeggen dat AWBR denkt dat alle leerlingen binnenboord kunnen blijven. Swart: "Er zal altijd een groep blijven die zo veel begeleiding nodig heeft dat een doorverwijzing naar het speciaal onderwijs de beste oplossing is."

Educatief partnerschap

Het passend onderwijs zet ook in op 'educatief partnerschap'; de school zal ouders actief betrekken bij het onderwijs. Swart: "Stel een kind heeft een taalachterstand, dan krijgen ouders bijvoorbeeld advies om meer voor te lezen." De tijden dat ouders opeens verrast worden door een slecht rapport lijken voorbij. Ouders kunnen in de toekomst inloggen op een volgsysteem om op de hoogte te blijven van de prestaties en cijfers van hun kind. "Zo komen ze dus niet meer voor verrassingen te staan als ze horen dat hun kind extra begeleiding nodig heeft."

Delen

"Het lesgeven zal intensiever worden," besluit Swart, "maar docenten hoeven niet alles te kunnen. Wel moeten ze gedragsproblemen kunnen signaleren en daarmee om kunnen gaan. AWBR wil hiertoe handvatten aanreiken en is daarom een samenwerking gestart met instellingen op het gebied van jeugdzorg. Ook deelt het speciaal onderwijs zijn expertise met ons. We doen het dus samen."

Het onderwijs staat voor een grote cultuuromslag, meent Hiske Swart, beleidsadviseur van het schoolbestuur Amsterdam West Binnen de Ring (AWBR). Dat bestuur is dan ook al sinds 2007 bezig om haar onderwijs zodanig in te richten dat straks zo veel mogelijk kinderen binnen het reguliere basisonderwijs een 'passende begeleiding' krijgen met als doel dat ze op een 'gewone' school blijven.

"De voordelen van Passend Onderwijs zijn dat kinderen met elkaar leren omgaan en dat kinderen in hun eigen buurt onderwijs krijgen",

vindt Hiske Swart. AWBR is een stichting voor openbaar primair onderwijs en vormt het overkoepelend schoolbestuur van zeventien basisscholen

in Amsterdam-West. De stichting telt ruim 4.600 leerlingen en 500 medewerkers. Al vanaf 2007 is AWBR bezig haar scholen klaar te stomen voor de

extra begeleiding van kinderen die nu nog speciaal onderwijs volgen. Zo organiseerde AWBR studiedagen Passend Onderwijs waar interne begeleiders en directeurs geschoold werden over leerstrategieën, opbrengstgericht werken en handelingsgericht werken.

Klassenmanagement

Wat verandert er straks precies? Swart: "Docenten uit het reguliere onderwijs

DOOR: MARTIN GERRITSEN

'Expertise moet behouden blijven'

Regionale Expertise Centra (REC's) heten natuurlijk niet voor niets zo. In deze centra bundelt het speciaal onderwijs haar kennis en deskundigheid. Met de invoering van het Passend Onderwijs verdwijnen deze centra. Maar wat gebeurt er met de expertise? Een gesprek met Iris Vooren. Zij is projectcoördinator bij REC BovenAmstel en onder andere verantwoordelijk voor de projecten 'Op de Rails' en 'Herstart'.

"De invoering van het Passend Onderwijs is nu met een jaar uitgesteld dat betekent dat onze projecten 'Herstart' en 'Op de Rails' in elk geval nog een jaar blijven draaien", vertelt Iris Vooren. "Maar of de einddatum nu 1 augustus 2013 of wellicht 1 augustus 2014 wordt, uiteindelijk zullen ze niet meer in deze vorm blijven bestaan. De verantwoordelijkheid voor de leerlingen komt helemaal te liggen

bij de samenwerkingsverbanden. Zij kunnen zelf bepalen hoe ze omgaan met leerlingen die anders naar een van deze projecten zouden gaan. Zij krijgen hiervoor ook de financiële middelen mee."

Indicatie

REC BovenAmstel is vooral bekend omdat ze verantwoordelijk is voor de indicatiestelling voor het cluster-4-onderwijs in de regio Amsterdam.

Dat wil zeggen het onderwijs voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problemen. Met de Wet op het Passend Onderwijs verdwijnt de indicatiestelling en daarmee dus ook het REC. Maar het REC doet meer dan alleen het stellen van indicaties. Zo was ze verantwoordelijk voor de ambulante begeleiding van leerlingen in het reguliere onderwijs, mede-initiatiefnemer van het Steunpunt Autisme en ze is nu nog verantwoordelijk voor de projecten 'Herstart' en 'Op de Rails'. 'Herstart' is bedoeld voor leerplichtige kinderen en jongeren die niet naar school gaan en dus thuis zitten. Terug naar hun oude school is vaak geen optie. Herstart kijkt daarom welke school het beste bij de thuiszitter past en leert de thuiszitter

weer een 'schoolritme' aan. 'Op de Rails' is bedoeld voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen die de veiligheid op school of hun eigen veiligheid in gevaar brengen. Zij krijgen maximaal een jaar een plek in het speciaal onderwijs en in die tijd wordt gewerkt om de leerling weer terug te leiden naar het reguliere onderwijs.

Toekomst

"De toekomst van beide projecten is ongewis", vertelt Iris Vooren. "Het ligt voor de hand dat de leerplichtambtenaren zich namens de samenwerkingsverbanden gaan ontfemen over de thuiszitters. En wat er met 'Op de Rails' gaat gebeuren is onduidelijk. De samenwerkingsverbanden zijn straks

verantwoordelijk voor de leerlingen die buiten de boot dreigen te vallen. Wel is duidelijk dat 'Op de Rails' anders wordt ingevuld. Nu is in de praktijk het speciaal onderwijs vaak een eindstation voor de leerlingen die in 'Op de Rails' komen. Het gebeurt zelden dat een leerling teruggaat naar het reguliere onderwijs. Dat zal in de toekomst anders worden. Omdat het geld de leerling volgt, heeft een school er ook belang bij een leerling binnenboord te houden. Een programma als 'Op de Rails' kan daar dan nog zeker een functie in vervullen, maar of dat daadwerkelijk gebeurt is aan de samenwerkingsverbanden. Zij beslissen straks over de budgetten die hiermee gemoed zijn."

Meer informatie: www.recbovenamstel.nl

DOOR: SUZAN HILHORST

Sterker naar school voorkomt schooluitval

Vroegtijdige schoolverlating of doorverwijzing naar het speciaal onderwijs kun je voorkomen door op tijd in te grijpen. Met die filosofie in het achterhoofd werkt Lijn5 momenteel aan het project 'Sterker naar school'. Samen met het Wellantcollege hoopt het trainingscentrum vanaf september de sociale vaardigheden en zelfredzaamheid van leerlingen te vergroten en daarmee de kans op schooluitval en uitstroom naar het speciaal onderwijs te verkleinen.

“Veel docenten zien de problemen van leerlingen, maar kunnen daar weinig mee”, vertelt Beppie Brood, teammanager van Lijn5 Amsterdam. “Door deze jongeren op tijd extra steun te geven, kunnen we ervoor zorgen dat de problemen niet groter worden. Het gaat dan om jongeren met een licht verstandelijke beperking, die ongewenst gedrag vertonen, of thuis onvoldoende steun krijgen.”

Op dit moment komen jongeren met gedragsproblemen op school vaak in een time-out klas: “Maar er is in het onderwijs nauwelijks tijd om samen met deze jongeren uit te zoeken waarom ze daar terecht zijn gekomen.

Lijn5 is gespecialiseerd in het geven van trainingen aan jongeren met een licht verstandelijke beperking en met gedragsproblemen. Voorheen gaven we de trainingen alleen op onze centra, maar door ze aan te bieden op school, is de drempel lager. De lijnen met de school zijn daarnaast korter.”

Individueel

Het is de bedoeling dat de training ongeveer een half jaar duurt en onderdeel wordt van het lesrooster. Brood: “Samen met de zorgcoördinator bepalen we welke jongeren in aanmerking komen.” De begeleiding wordt afgestemd op de individuele behoefte van de leerling,

maar de training wordt gevolgd in kleine groepen. Brood: “We zijn bezig een trainingsprogramma te ontwikkelen, dat dusdanig in elkaar steekt dat jongeren op elk moment in of uit kunnen stappen. We gebruiken hiervoor de reguliere trainingen van Lijn5 als leidraad.”

Naast de trainingen, wordt de jongere door de trainer begeleid op drie niveaus: school, thuis en straat.

Brood: “Zo is het de bedoeling dat de trainer ook een kijkje neemt bij de club, of langsgaat bij de ouders van een jongere. Wellicht blijkt uit zo'n bezoek, dat de ouders ook begeleiding nodig hebben. In dat geval kan er vanuit Lijn5 een extra module

ambulante gezinsbehandeling worden opgestart.”

In het begin merkte Brood weerstand bij de docenten: “Ze dachten dat ze er nog meer werk bij kregen. Nu het project meer vorm krijgt, groeit het besef dat ze hiermee juist ontlast worden. Zij kunnen zich weer volledig richten op het onderwijs, en wij zijn er voor de probleemgevallen. Ons doel is hetzelfde: zorgen dat leerlingen die dreigen uit te vallen, binnen een half jaar weer in de schoolbanken zitten: sterker en zelfverzekerder.”

Meer informatie:
b.brood@ln5.nl

DOOR: MARTIN GERRITSEN

Passend Onderwijs maakt maatwerk belangrijk

“De zorg voor leerlingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het gehele onderwijsveld”, zegt Annelieke Dee, directeur van De Apollo. Joost van Caam, directeur van het Altra College wil een stap verder gaan. Hij spreekt over een symbiose tussen het speciaal en regulier onderwijs.

“De Wet op het Passend Onderwijs vind ik een goede zaak”, stelt Van Caam direct. “Deze wet gaat ervan uit dat jongeren zo lang mogelijk in het regulier onderwijs blijven en pas als het echt nodig is naar het speciaal onderwijs gaan. Nu kijken we of een leerling aan een aantal criteria voldoet. Zo ja, dan gaat deze naar het speciaal onderwijs. De criteria zijn dus bepalend en niet de vraag wat goed is voor de leerling.”

Voorziening

Van Caam is directeur van het Altra College, een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Dee is directeur van De Apollo, een zogenaamde tussenvoorziening. “Een school tussen het speciaal en regulier onderwijs in”, legt orthopedagoog en zorgcoördinator Aafje Hammerstein uit. “Het is een beetje ‘the best of both worlds’. We hebben extra voorzieningen voor leerlingen en klassen van gemiddeld zestien leerlingen. Verder is het een reguliere school, met alle normale sociale aspecten en een docent die per les wisselt.”

Met de komst van de Wet op het Passend Onderwijs moeten scholen intensiever samenwerken, menen alle drie. “Deze leerlingen zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid”, stelt Dee, “maar gelukkig hebben we voor hen in Amsterdam al veel ontwikkeld.”

Van Caam maakt zich er hard voor dat leerlingen uit het speciaal onderwijs teruggeplaatst kunnen worden naar het regulier onderwijs. Nu gebeurt dat nog maar zelden. “Het aantal leerlingen is onder de oude wet verdubbeld”, vertelt Van Caam. “Daar zitten natuurlijk leerlingen bij die baat hebben bij dat speciaal onderwijs, maar een belangrijk deel floreert beter in het regulier onderwijs. Maar doordat ze het

etiketje ‘cluster 4’ hebben, zijn reguliere scholen soms niet geneigd ze op te nemen omdat ze vooral problemen verwachten.” “Maar, er is al sprake van een andere tendens”, zegt Hammerstein. “Wij vinden dat deze leerlingen redelijkerwijs een kans moeten krijgen. We krijgen nu acht leerlingen die hier

het tweede of derde jaar kunnen instromen. Het zijn leerlingen met pittige verhalen, maar zij hebben zich op het Altra College positief ontwikkeld. Wij bieden ze nu een kans om door te stromen.” Dee: “We zien op onze beurt dat onze leerlingen weer goed doorstromen naar het reguliere onderwijs. Zo stroomt 60 tot 75 procent van onze derdejaars havisten door.”

Symbiose

Van Caam wil in die samenwerking een stap verder gaan. Hij spreekt over een symbiose. “Je kunt overwegen om een

leerling niet alle lessen bij ons te laten volgen, maar slechts een deel. Neem een bakkersschool waarbij de leerling goed meedoet met de praktijkvakken, maar waar het bij de theorie helemaal misgaat. Je kunt er dan voor kiezen dat hij de theorievakken bij ons volgt en de praktijkvakken op de reguliere school.”

Hammerstein is niet direct enthousiast: “Dat systeem bestaat in Londen, maar daar zijn ze niet onverdeeld positief. Roostertechnisch is het niet eenvoudig en jongeren blijven een uitzonderingspositie innemen. En als

het gaat om scholen op verschillende locaties, is het helemaal moeilijk te realiseren.” “Maar”, zo voegt Hammerstein er aan toe. “Aan de andere kant krijgen we minder geld en moeten we creatief zijn. Speciaal onderwijs is duur en als dat speciale onderwijs na een jaar niet meer nodig is, moet je de leerling een kans geven om in het reguliere onderwijs mee te doen.”

Dee: “Maatwerk is daarbij erg belangrijk. We moeten kijken wat een leerling wel of niet aankan en daar ons onderwijs passend op maken.”

FOTO: ROB VAN DER HOUT

Annelieke Dee en Aafje Hammerstein:
“We moeten kijken wat een leerling wel of niet aankan en daar ons onderwijs passend op maken.”

THEMA:

PASSEND ONDERWIJS

DOOR: MARTIN GERRITSEN**Fred Baar, ambulante begeleider in de Zaanstreek**

'Geweldig dat deskundigheid in regulier onderwijs komt'

"Soms heb je de leerling binnen een paar gesprekken op de rails. De andere keer moet je er hard aan trekken." Fred Baar is ambulante begeleider op een aantal basisscholen in de Zaanstreek. Hij heeft vijftig uur per leerling om een school te helpen met een leerling met een rugzakje.

"Het is belangrijk dat ook de ouders worden gehoord", zegt Fred Baar in de lerarenkamer van basisschool De Kroosduiker in Westzaan. "Zij hebben het kind thuis en zijn soms overbelast. Op school komen ze soms over als 'zeurmoeders'. Dat is niet terecht. Daarom probeer ik begrip voor hen te kweken." Baar werkt zeven jaar als ambulante begeleider voor REC4. "Ik ondersteun collega's en sta hen met raad en daad terzijde in de omgang met een leerling met een rugzakje. Dat doe ik door te kijken hoe het er in de klas aan toe gaat, maar soms draai ik ook gewoon mee met de klas. Daarnaast spreek ik met de leerling en minstens drie keer per jaar met de ouder. Ik kijk waar ze tegenaan lopen en adviseer vervolgens over de aanpak. Dat is altijd op didactisch gebied, nooit op therapeutisch gebied. Ik blijf onderwijzer."

Toeval

"Ik ben m'n hele leven al docent", gaat hij verder. "Eigenlijk ben ik bij toeval het speciaal onderwijs ingerold. Toen ik van mijn opleiding kwam, was de arbeidsmarkt nogal krap. Ik vond een baan in een gezinsvervangend tehuis en kwam zo te werken met kinderen met problemen en dat doe ik nog steeds. Het ligt me namelijk goed. Ik vind het telkens weer een uitdaging om een aanpak te vinden waardoor deze kinderen beter gaan functioneren. Of dat lukt, hangt mede af van hetgeen de leerkracht wil en kan. Hier op de Kroosduiker zit een team dat in de loop der tijd heel deskundig is geworden. Zij kunnen het denk ik wel aan zonder ambulante begeleider."

Zorgen

Baar begeleidt niet alleen individuele leerlingen, hij geeft ook groepstrainingen en waakt over het proces. "Worden de rugzakgelden daadwerkelijk ingezet voor de kinderen? Een schoolbestuur dat financieel krap zit, kan namelijk in de verleiding komen dat geld in te zetten in de reguliere formatie. Dat is ook mijn grootste zorg voor wanneer het Passend Onderwijs wordt ingevoerd. Ik heb passend onderwijs altijd een heel goed idee gevonden. Het is toch geweldig als je jezelf overbodig maakt en de deskundigheid over deze leerlingen in het reguliere onderwijs komt. Je hebt dan minder regels, zodat er meer geld naar de scholen kan. Het probleem is alleen dat de invoering van passend onderwijs gepaard gaat met een bezuiniging, waardoor het risico bestaat dat de gelden voor passend onderwijs in de reguliere budgetten gaan zitten. De expertise over de omgang met deze leerlingen is niet overal aanwezig en waar die wel aanwezig is, kan die weer snel verwateren. Daar maak ik me wel zorgen om. Net zoals over de Orthotheek en het Steunpunt Autisme van het REC. Dat zijn waardevolle zaken voor de begeleiding van deze leerlingen. Het zou zonde zijn als die verdwijnen."

* Lenie Rademaker schreef het boek 'Gewoon?! Passend Onderwijs: Meer informatie over het boek en haar ideeën is te vinden op www.gewoonpassendonderwijs.nl

De naam van Bart is om redenen van privacy gefingeerd.

FOTO: ROB VAN DER HOUT

DE CLIENT **Lenie Rademaker, moeder van Bart**

DOOR: MARTIN GERRITSEN

'Dat speciale was misschien een beetje te speciaal'

"De Kroosduiker was de derde basisschool die Bart bezocht. Hij volgde eerst onderwijs op een andere school. In die tijd werd bij hem de diagnose PDD-NOS gesteld. De eerste twee jaar ging het nog goed op zijn eerste school. Zijn juf wist hoe ze met Bart om moest gaan, maar zijn tweede juf vond hem vooral lastig. Omdat Bart ook erg intelligent is, had ze steeds het idee dat hij haar in de maling nam."

"Uiteindelijk kozen we voor zijn geluk en besloten we hem te plaatsen op een school voor speciaal onderwijs. Maar dat speciale was misschien een beetje te speciaal. Hij leerde daar een taal die we hem liever niet hoorden spreken en tegelijk stond het leren op een laag pitje. Vandaar dat we na anderhalf jaar besloten weer een gewone school voor hem te zoeken. Maar dat viel niet mee. Niet iedere school wilde hem hebben omdat hij het etiket 'speciaal onderwijs' had. 'Wat u wilt, is niet normaal', kregen we te horen. Ze wilden op zich het extra geld van het rugzakje wel, maar het liefst zonder leerling."

"Dat vond ik een vreemde zaak. Inmiddels had ik me door de gebeurtenissen rondom Bart verdiept in het onderwijs en de gang van zaken verbaasde me nogal. De overheid bedacht in 1995 een landelijk beleid bij de invoering van het rugzakje. Scholen moesten dat beleid uitvoeren. Maar wat gebeurde er? Er waren vergaderingen, congressen en wat al niet meer, maar concreet gebeurde er zo goed als niets, met als gevolg

dat het onderwijs niet klaar was voor de invoering van het rugzakje. Op dit moment gebeurt precies hetzelfde met het Passend Onderwijs. Het idee is prima, maar of het wordt uitgevoerd hangt af van een schoolbestuur, een directeur en soms zelfs van een individuele leraar. Er is geen tactische laag die ervoor zorgt dat het beleid van de strategische laag wordt uitgevoerd door de operationele laag, de scholen."

"Uiteindelijk kwam Bart in groep 5 van de Kroosduiker. Nota bene de dichtstbijzijnde dorpschool. Ze hadden daar een goede ib'er die direct keek naar het type kind en zijn mogelijkheden. Vanwege de leerachterstand die hij had opgelopen op het speciaal onderwijs, besloten we hem te laten doubleren met het idee dat hij dat later weer bij zou halen. Dat deden we onder andere met een speciaal taalprogramma dat werd bekostigd uit het rugzakje."

"Dat werkte mede dankzij de inzet van Fred. Hij was regelmatig te vinden op de school, observeerde de leerkracht, deed soms mee met de les, gaf de leerkracht tips, maar ook ons. Zo stelde hij ons voor medicatie te proberen omdat Bart wel erg snel was afgeleid. Fred is iemand die begrijpt wat kinderen nodig hebben en dat goed weet over te brengen op een docent. Dat is volgens mij ook het fundamentele verschil tussen de Kroosduiker en de eerste school. Op de Kroosduiker staan ze open voor adviezen van buiten, op de eerste school sloten ze zich ervoor af."